The Old Cemetery at 8 and 10 Aguonų Street in Vilnius

In 2023, detailed excavations covering an area of 290 m^2 were carried out at 8 Aguonų Street (SE area) and a field survey covering an area of 959 m^2 (to a depth of 5–6.5 m) was carried out at a previously unexplored part of 10 Aguonų Street (E area) in Vilnius (Fig. 1). At 8 Aguonų Street, 46 graves were identified (Fig. 2), containing a total of 54 individuals (16 males, 14 females, 16 children, 8 indeterminate). Further analysis of random bones from disturbed graves increased the total number of deceased individuals at this plot to 95. Grave goods from graves 7 and 46 (Figs. 3–5) suggest that this section of the cemetery was in use in the 15th and 16th centuries. Grave 7 contained a denar of Vytautas the Great, minted in 1392–1430, a knife, and a belt buckle; grave 46 (I) contained a 2-denar coin of Sigismund II Augustus, minted in 1570, a chain link, and several buttons. At 10 Aguonų Street, a mid- to late-20th-century fill was surveyed in the E, up to a depth of 6.5 m, yielding numerous finds from that period (Fig. 6). The W section of the plot, 4–5.5 m below the surface, revealed the remnants of a basement level of an early 20th-century building (Fig. 7).

1 pav. 1864 m. Mikolajevo planas su tyrimų vieta: 1 – šurfo 2 vieta; 2 – perkasos 1 vieta; 3 – ištirti kapai. D. Petrulio brėž.

Fig. 1. Excavation area superimposed on a map of Mikolajevas dated 1864: 1 – test pit 2; 2 – trench 1; 3 – excavated graves.

Dovilas Petrulis

Kapinės Panevėžyje, Skaistakalnio gatvėje 2

2023 m. atlikti žvalgomieji ir detalieji tyrimai Panevėžio miesto istorinėje dalyje (UK 31872) ir jos teritorijos pozonyje: Šv. Jokūbo g. 3, A. Mackevičiaus g. 18, 25, Naujamiesčio g. 12, P. Puzino g. 16, Skaistakalnio g. 2, Smėlynės g. 35, Suvalkų g. 16, Vasario 16-osios g. 39, Žiemgalių g. 7. Archeologinių tyrimų vietose numatyta įrengti vandentiekio ir nuotekų tinklus. Iš viso archeologinių tyrimų metu ištirta 12 šurfų ir 1 perkasa – iš viso 29,5 m^2 plotas. Šurfuose 1, 3–12 fiksuoti 16–78 cm storio XIX–XX a. I pusės kultūriniai sluoksniai su keramikos indų šukėmis, stikliniais buteliais ir jų duženomis, plokštinių XX a. koklių liekanomis, buitinėmis ir statybinėmis atliekomis. Įžemis šiuose šurfuose pasiektas 0,5–2,2 m gyliuose.

Skaistakalnio g. 2 šurfe 2 ištirti 2 griautiniai vaikų kapai. Nustatyta, kad mirusieji palaidoti XVIII–XIX a. II pusėje. Šalia Šv. Petro ir Povilo bažnyčios šventoriaus, buvusios Panevėžio miesto istorinės dalies Mikolajevo R dalyje, atlikti archeologiniai tyrimai patvirtino esamų kapinių vietą (1 pav.). Nustatytas 1,65 m storio XVIII–XIX a. II pusės kultūrinis sluoksnis. Šalia šios vietos 2017 m. K. Duderis atliko archeologinius tyrimus (*ATL 2017 metais*, 2018, p. 713). Šurfe 3, kuris iškastas technologinės prieduobės vietoje, M. Tiškevičiaus ir Šv. Jokūbo gatvių sankryžos P pusėje, 1,8 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus, perkasimo kraš-

tuose buvo fiksuotas sutrešusios medienos ruožas – karsto kraštas. Kapo duobės užpildą sudarė maišytas rudos spalvos smėlis, o duobės kraštuose fiksuotas veikiausiai laidojimo metu įslinkęs juodos spalvos gruntas su organikos liekanomis. Kapas dėl žemių užslinkimo nebuvo iki galo išpreparuotas.

Istorinių šaltinių duomenimis, Mikolajevas kaip atskiras miestelis paminėtas 1789 m., tačiau XIX a. pradžios inventoriuose jis gretinamas su Senuoju Panevėžiu (Senamiesčiu). Remiantis R. Ragauskiene, Šv. Kazimiero koplyčios klebonas Mikalojus Tiškevičius, matydamas ne per geriausią tolesnę Senamiesčio perspektyvą, nusprendė kurti naują miestelį (Ragauskienė R. Panevėžys XVI–XVIII a., *Panevėžys nuo XVI a. iki 1990 m.* Panevėžys, 2003, p. 79–80). Pasinaudojęs senamiesčio privilegija, M. Tiškevičius perkėlė miestelio teises į Mikolajevą ir šis tapo atskiru miesteliu. Mikolajevo pradžia reikia laikyti 1780 m., kai nykstant senamiesčio bažnyčiai klebonas M. Tiškevičius naują bažnyčią (kartu įkurti kapines) nusprendė statyti patogesnėje vietoje, arčiau Naujojo Panevėžio. 1781 m. Nevėžio upės kilpoje, Mikolajevo teritorijoje, buvo pastatyta pirmoji medinė Šv. Petro ir Povilo bažnyčia (manoma, šalia esančios dabartinės mūrinės bažnyčios), minimos kapinės. Remiantis 1864 m. Mikolajevo R dalies planu, galima daryti prielaidą, kad Skaistakalnio g. 2 sklypas ir jo aplinka patenka į kapinių R pakraštį.

Detaliųjų tyrimų vieta pateko į Skaistakalnio g. 2 sklypą. Perkasa 1 pažymėta gyvenamojo namo ir važiuojamosios gatvės kelkraščio neužstatytoje vietoje, 120 m į ŠR nuo Šv. Apaštalų Petro ir Povilo bažnyčios fasado. Perkasoje 1 Skaistakalnio g. 2 iš viso rasta ir ištirta 10 griautinių mirusiųjų kapų. Juose palaidoti 4 vaikai, 4 vyrai, 2 moterys (2 pav.). Rasta pavienių individų kaulų iš suardytų kapų. Perkasoje laidota keliais sluoksniais, 2 horizontais. Nustatyta, kad didžioji dalis mirusiųjų buvo laidoti mediniuose karstuose, guldyti ant nugaros, ištiestomis kojo-

2 pav. Perkasoje 1 1,35–1,94 m gylyje atidengti kapai iš PV. D. Petrulio nuotr.

Fig. 2. Burials exposed in trench 1, at depths from 1.35 to 1.94 m, viewed from the SW.

3 pav. Kapai 3, 4 perkasoje 1 iš R. D. Petrulio nuotr.

Fig. 3. Graves 3 and 4 in trench 1, viewed from the E.

4 pav. Kryželis iš kapo 3 perkasoje 1. D. Petrulio nuotr.

Fig. 4. A crucifix from grave 3 in trench 1.

mis. Ne visais palaidojimų atvejais nustatyta rankų padėtis. Dažniausiai rankos dėtos prie šonų ir ties juosmeniu. Laikytasi ŠR–PV arba R–V krypties, mirusiojo galvą dedant arčiau V (3 pav.). Kapai 5 ir 6 fiksuoti ŠR–PV kryptimi, o juose mirusiųjų galvos orientuotos į PV pusę 243° kampu. Kapas 9 buvo apardytas kasant duobes šalia esantiems kapams. Mirusieji laidoti 1,35–1,94 m gylyje, vidutiniškai 1,6 m nuo fiksuotos žemės paviršiaus (H_{abs} 51,50–52,07 m). Bendras ištirtas kapų skaičius, apimantis ir šurfo 2 tyrimus, yra 12. Perkasoje 1 fiksuotas iki 1,85 m storio XVIII–XIX a. kultūrinis sluoksnis, būdingas kapams ir jų aplinkai, jis susidarė kasant kapų duobes. Įžemis – neperkasto molio sluoksnis fiksuotas nuo 1,14–1,91 m gylio. Kapuose įkapių rasta nedaug. Kape 3, ties kaklo sritimi, rasta įkapė – vario lydinio kryželis su Nukryžiuotojo atvaizdu (4 pav.). Kape 8, ties šlaunikauliu, rasta geležinė karsto vinis. Remiantis rastomis įkapėmis ir istorinių planų analize nustatyta, kad šie rasti mirusieji Mikolajevo teritorijoje palaidoti XVIII–XIX a.

Remiantis atliktais tyrimais nustatyta, kad rasti palaidojimai turi archeologinio pobūdžio vertingąsias savybes. Šias Mikolajevo kapines reikalinga įtraukti į KVR. Ties Skaistakalnio gatvės 2 ir 2A sklypais reikia tikslinti kapinių ribas, remiantis istoriniais planais ir archeologinių tyrimų duomenimis. 2023 m. vykdyti archeologiniai tyrinėjimai papildė informaciją apie Mikolajeve esančias kapines ir suteikė naujų duomenų apie šio priemiesčio raidą XVIII–XIX a. Kasinėjimų metu surinkti radiniai perduoti saugoti į PKM.

Cemetery at 2 Skaistakalnio Street in Panevėžys

In 2023, an excavation was carried out at 2 Skaistakalnio Street in Panevėžys, near the churchyard of the Church of St. Peter and St. Paul situated in the historical part of Panevėžys known as Mikolajevas (Fig. 1). Ten burials were unearthed in trench 1 and test pit 2, of which 4 were children, 4 male, and 2 female (Fig. 2). Individual bones from disturbed burials were also recorded. Evidence showed the presence of multiple layers of burials along two distinct horizons. The majority of the deceased were found to have been buried in wooden coffins, in a supine position. Arm placement was difficult to determine in some cases, but the most frequent arrangement was along the side or on the waist. The bodies were orientated in the NE–SW or E–W direction, with the head closer to the W axis (Fig. 3). Grave 3 contained a crucifix in the neck area (Fig. 4). Graves 5 and 6

were arranged in the NE–SW direction, with the heads oriented towards the W, at an angle of 243°. Grave 9 was disturbed by the cuts of adjacent graves. The deceased were buried at a depth of 1.35–1.94 m, on average around 1.6 m below surface level. The graves date back to the 18th and 19th centuries.

Aistė Ragauskaitė

Kapinės Vilniuje, Panerių gatvėje 12

2022–2023 m. Panerių g. 12 sklype prieš numatytus statybos darbus vykdyti archeologiniai tyrimai. Didelės apimties tyrimai šiame sklype pradėti 2021 m. A. Šležo, tada ištirtas bendras 15 10,8 m² plotas (plotai 1–4). Sklypo Š ir PV dalyje aptiktas XVIII a. kultūrinis sluoksnis, atidengtos XVIII a. pabaigos–XIX a. pradžios marijavičių vienuolyno ir XX a. pradžios Stepono kalėjimo liekanos. Tyrimų metu surastos 29 kapų duobės su 143 žmonių palaikais, datuojamais XVII–XVIII a. (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 241–245).

Teritorijos, kurioje vykdyti archeologiniai tyrimai, istorinės raidos pradžia siejama su

1 pav. Archeologinių tyrimų situacijos planas: 1 – 2022–2023 m. vykdyti detalieji tyrimai; 2 – aptikti kapai; 3 – žvalgytos iškasos; 4 – žvalgyta elektos kabelio tranšėja; 5 – aptiktos vienuolyno liekanos; 6 – aptiktos rūsio liekanos; 7 – vienuolyno pastato patalpų planas; 8 – 2021 m. A. Šležo tyrimai; 9 – sklypas. A. Ragauskaitės brėž.

Fig. 1. Area plan: 1 – detailed excavation areas in 2022–2023; 2 – identified graves; 3 – surveyed trenches; 4 – surveyed trench for an electricity cable; 5 – remnants of a monastery; 6 – remnants of a basement; 7 – outline of the monastery rooms; 8 – areas explored by A. Šležas in 2021; 9 – plot boundary.

